

ANDRZEJ GŁADYSZ
Katedra Historii Średniowiecznej

KONFERENCJE Z ZAKRESU HISTORII WOJSKOWOŚCI W INSTYTUCIE HISTORII KUL W 2011 ROKU

Już od ponad dziesięciu lat Instytut Historii KUL jest inicjatorem wydarzeń związanych z historią wojskowości. Ważnym nurtem badań naukowych pracowników oraz zainteresowań studentów Instytutu stała się historia wojska. Członkowie Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej „Wrzesień 39” uświetniają obchody rocznic patriotycznych¹. Działania te zaowocowały w maju 2010 r. powstaniem studenckiego Koła Naukowego Historyków Wojskowości KUL, które zrzesza studentów i doktorantów historii, zainteresowanych tematyką militarną. W roku akademickim 2010/2011 na kierunku historia powstała specjalizacja wojskwohistoryczna pod kierownictwem naukowym dra hab. Jana Ptaka, prof. KUL. Liczne środowisko dało też wyraz swojej obecności poprzez aktywność naukową i popularyzatorską.

*

Wiosną 2011 r. z inicjatywy KNHW KUL oraz pracowników specjalizacji wojskwohistorycznej zrealizowano projekt „Pod sztandarem biało-czerwonym”. Złożyły się nań dwa wydarzenia.

¹ P. G ł ó w c z y k, *Rzut oka na planszowe gry strategiczne i działalność Sekcji Gier Strategicznych Koła Naukowego Historyków Studentów KUL*, „Rocznik Koła Naukowego Historyków Studentów KUL *Ibidem*”, 2(2004), s. 174-179; A. G ł a d y s z, *Sprawozdanie z działalności Sekcji Historii Wojskowości*, „Rocznik Koła Naukowego Historyków Studentów KUL *Ibidem*”, 3(2006), s. 134-136; t e n ż e, *Sprawozdanie z działalności Sekcji Historii Wojskowości w roku 2006*, „Rocznik Koła Naukowego Historyków Studentów KUL *Ibidem*”, 4(2007), s. 120-124; t e n ż e, *Sprawozdanie z działalności Sekcji Historii Wojskowości w roku 2007*, „Rocznik Koła Naukowego Historyków Studentów KUL *Ibidem*”, 5(2008), s. 171-175; t e n ż e, *Kolejny rok działalności Sekcji Historii Wojskowości*, „Rocznik Koła Naukowego Historyków Studentów KUL *Ibidem*”, 6(2009), s. 256-262.

W poniedziałek 2. maja w Muzeum Wsi Lubelskiej odbył się pod patronatem Prezydenta Miasta Lublina piknik historyczny pt. *Lubelszczyzna w ogniu... Walki zbrojne w latach 1914-1947*. Do jego organizacji aktywnie włączyli się członkowie SRH „Wrzesień 39”, którzy zaprosili zaprzyjaźnione grupy: Stowarzyszenie Lubelska Grupa Rekonstrukcji Historycznych „Front”, Grupę Rekonstrukcji Historycznych „Gregor” z Puław, Grupę Rekonstrukcji Historycznej „Wilki” z Osin oraz Grupę Rekonstrukcji Historycznej 69. Rzymsko-Lubelskiego Pułku Piechoty „Pod obcymi sztandarami” z Lublina. Zwiedzający mieli możliwość obejrzenia blisko 70 sylwetek w mundurach z pierwszej połowy XX w. Najliczniej reprezentowane było Wojsko Polskie II Rzeczypospolitej (oficerowie, podoficerowie i szeregowcy z piechoty, kawalerii, wojsk zmotoryzowanych, służby sanitarnej, Przysposobienia Wojskowego oraz Przysposobienia Wojskowego Kobiet). Ponadto można było zobaczyć odtworzone sylwetki żołnierzy Wehrmachtu, którzy w 1939 r. zajęli Lublin, pododdział 1. Armii Ludowego Wojska Polskiego, partyzantów z lat 1943-1947 z terenów Lubelszczyzny oraz unikatowe mundury Polaków służących w armii carskiej w pierwszej wojnie światowej.

Prezentowane stanowiska, tzw. dioramy, przez cały dzień cieszyły się dużym zainteresowaniem (ponad 1000 widzów). Szczególną ciekawość wśród dzieci budziły mundury i uzbrojenie. Kombatanci żywo komentowali jakość odwzorowanych i rekonstruowanych elementów ubioru, uzbrojenia oraz wyposażenia żołnierskiego. Obecnie taka alternatywna forma prezentacji historii ma szczególne znaczenie, gdyż umożliwia dotarcie do młodych pokoleń oraz zafascynowanie ich historią Ojczyzny, której coraz mniej poznają w szkołach.

Dla specjalistów z zakresu tematyki wojskowej była to jednak tylko swoista introdukcja do części sesji, która odbyła się w czwartek 5 maja. Pierwsza edycja konferencji naukowej na temat „Wojenne historie Lubelszczyzny” nawiązywała do problematyki pokazów sprzed kilku dni, koncentrując się na lokalnych dziejach wojska w latach 1918-1950. Po przywitaniu gości przez Prodziekana Wydziału Nauk Humanistycznych KUL dra hab. Huberta Łaszkiwicza, prof. KUL, w tematykę pierwszego panelu wprowadził gości autor sprawozdania. Jako pierwszy głos zabrał mgr Maciej Sobieraj², pracownik lubelskiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej, który opisał „Początki Wojska Polskiego na Lubelszczyźnie (1918-1921)”. Kolejny referat na temat „Garnizon Lublina w dwudziestoleciu międzywojennym” zaprezentował dr Andrzej Konstankiewicz³, członek Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy.

² Wśród publikacji dotyczących dwudziestolecia międzywojennego i drugiej wojny światowej należy wymienić: *Wybicie się Lublina na Niepodległość w listopadzie 1918 roku. Aspekt militarny*, „Roczniki Humanistyczne” 54(2006), z. 2: *Historia. Ecclesia – Cultura – Potestas. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa ofiarowane Siostrze Profesor Urszuli Borkowskiej*, cz. 2, s. 55-73.

³ Opublikował m.in.: *Artyleria konna*, Lublin 1991; *Broni strzelecka i sprzęt artyleryjski formacji polskich i Wojska Polskiego w latach 1914-1939*, Lublin 2003; współaut. J. Proch-wicz, J. Rutkiewicz, *Korpus Ochrony Pogranicza 1924-1939*, Warszawa 2003.

Drugi panel, moderowany przez dra Marcina Baranowskiego, zainaugurował ppłk dr Juliusz Stanisław Tym⁴, wykładowca Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. Podczas prelekcji na temat „Lubelszczyzna w planach operacyjnych Sztabu Głównego Wojska Polskiego w przededniu II wojny światowej”, wzbogaconej o niezwykle ciekawą prezentację, dobitnie wykazał, że tereny centralne II Rzeczypospolitej nie były przygotowywane do obrony i miały pełnić wyłącznie rolę zaplecza frontu. Rzeczywistość okazała się jednak inna, o czym w swoim wystąpieniu na temat „Szlak gen. Andersa na południowej Lubelszczyźnie w 1939 roku” opowiedział dr Bohdan Królikowski⁵, emerytowany pracownik KUL, członek Stowarzyszenia Miłośników Dawnej Broni i Barwy.

Po przerwie obiadowej studenci historii Joanna Napierała i Mateusz Zawadzki zaprosili do panelu trzeciego, wspomnieniowego. Udział w nim wzięli: p. Janusz Czaplński, który opowiedział przedwojenną i wrześniową historię swojego ojca w pogadance na temat „Emil Czaplński – Komendant Garnizonu Lublina w latach 1932-1939”, i mjr Marian Pawełczak, który przybliżył słuchaczom „Losy zaporczyków na Lubelszczyźnie po zakończeniu II wojny światowej”⁶. Niestety, ze względów zdrowotnych nie dotarł kpt. Kazimierz Stopa. Osoby zainteresowane jego wspomnieniami możemy odesłać już tylko do autobiografii kombatantha⁷.

Wszystkie referaty zostały bardzo pozytywnie odebrane przez uczestników sesji. Czas przewidziany na dyskusję niejednokrotnie okazywał się niewystarczający, co dobitnie dowodzi, że tematyka wojskowa jest popularna wśród słuchaczy. Istnieje potrzeba kontynuowania podobnych inicjatyw. Podsumowania konferencji dokonał dr hab. Jan Ptak, prof. KUL. Na zakończenie zebraniem gościom zaprezentowano odcinek zrealizowanego przez TVN Discovery Historia serialu *Żołnierze Wyklęci*, dotyczący walk oddziału „Zapory” na Lubelszczyźnie. Wśród statystów znaleźli się też studenci Instytutu Historii KUL, należący do SRH „Wrzesień 39”.

⁴ Autor m.in.: *7 Pułk Strzelców Konnych Wielkopolskich*, Warszawa 1999 (*Zarys Historii Wojennej Pułków Polskich w Kampanii Wrześniowej*); *Kawaleria w Poznaniu (zarys dziejów)*, Grajewo 2004; współaut. J. Odziemkowski, *Kawaleryjskie boje. W 85 rocznicę zakończenia wojny polsko-sowieckiej*, Grajewo 2005; *Kawaleria w operacji i w walce. Koncepcje użycia i wyszkolenie kawalerii samodzielnej Wojska Polskiego w latach 1921–1939*, Warszawa 2006; współaut. L. Kukawski, T. Wójcik, *Kawaleryjska Alma Mater w Grudziądzu 1920-1939. Zarys dziejów*, Warszawa 2008; *1. Dywizja Pancerna. Organizacja i wyszkolenie*, Warszawa 2009; współaut. J. Kutzner, *Polska 1. Dywizja Pancerna w Normandii*, Warszawa 2010.

⁵ Jest autorem wielu publikacji naukowych, popularnonaukowych i edycji źródłowych, m.in.: *Czas ułanów. Polski Wrzesień 1939*, Warszawa 1993; *Odyseusze z 10. Brygady*, Lublin 1995; *Ułańskie lato*, Lublin 1999; *Ułańska jesień*, Lublin 2002; *Kres ułańskiej epopei. Szkic do dziejów kawalerii rozpoznawczej i pancernej Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie 1939-1947*, Lublin 2007; *Bez amarantów. Ułańska ballada*, Lublin 2009; *General Mikołaj Bołtuć*, wyd. 2, Warszawa 2009; *Na ułańskich drogach*, wyd. 2, Lublin 2010.

⁶ M. P a w e ł c z a k, *Wspomnienia Morwy – żołnierza CC majora „Zapory”*, wyd. 2, Lublin 2011.

⁷ K. S t o p a, *Spod słomianej strzechy w daleki świat*, Lublin [2008]. Kpt Kazimierz Stopa zmarł 3 lipca 2011 r. w Lublinie w wieku 88 lat.

*

Studenci i doktoranci mieli możliwość zaprezentowania swoich naukowych dokonań podczas IX Ogólnopolskiej Konferencji Studentów Historyków Wojskowości, którą w dniach 8-10 grudnia 2011 r. zorganizowało KNHW KUL⁸. W organizację przedsięwzięcia zaangażowały się: Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Prezydent Zamościa – p. Marcin Zamoyski, dyrektor Muzeum Lubelskiego – p. Zygmunt Nasalski, dyrektor Państwowego Muzeum na Majdanku – p. Tomasz Kranz oraz władze Wydziału Nauk Humanistycznych i Instytutu Historii KUL. Instytucje te udzieliły wsparcia finansowego. Nagrody książkowe dla autorów najlepszych referatów w poszczególnych sekcjach ufundowały Wydawnictwa „Napoleon V” z Oświęcimia oraz „Inforteditions” z Zabrze.

Ten cykliczny zjazd młodych miłośników wojska od lat gromadzi liczne grono studentów i doktorantów. Do tegorocznej edycji zgłosiło się blisko stu prelegentów i wolnych słuchaczy z 16 ośrodków naukowych: z Uniwersytetu Warszawskiego – 24 osoby, z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego – 14 osób, z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – 11 osób, z Uniwersytetu Wrocławskiego – 10 osób, z Uniwersytetu Rzeszowskiego – 9 osób, z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – 6 osób, z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach – 5 osób, z Uniwersytetu Jagiellońskiego – 4 osoby, z Uniwersytetu Gdańskiego – 3 osoby, z Uniwersytetu w Białymstoku – 3 osoby, z Uniwersytetu Łódzkiego – 2 osoby, z Uniwersytetu Opolskiego – 2 osoby, z Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie – 1 osoba, z Instytutu Pamięi Narodowej Oddział w Szczecinie – 1 osoba, z Muzeum II Wojny Światowej – 1 osoba, z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie – 1 osoba.

Niesprzyjające warunki pogodowe zmniejszyły nieco ostateczną liczbę uczestników do 90 osób. 8 grudnia 2011 r. podczas uroczystej inauguracji konferencji w Auli Kardynała Stefana Wyszyńskiego gości przywitani: Prorektor KUL ds. dydaktyki i wychowania prof. dr hab. Józef Fert, Prodziekan Wydziału Nauk Humanistycznych KUL dr hab. Hubert Łaszkiewicz, prof. KUL oraz, w imieniu organizatorów, mgr Andrzej Gładysz. Następnie dr hab. Jan Ptak, prof. KUL wygłosił wykład inauguracyjny nt. „W krwawym polu srebrne ptaszę...» Polskie znaki bojowe w bitewnych zmaganiach”.

⁸ Ogólnopolska Konferencja Studentów Historyków Wojskowości została zainicjowana przez studentów historii z różnych uczelni, którzy spotkali się na XI Ogólnopolskim Zjeździe Historyków Studentów w Białymstoku. Co roku odbywa się ona w innym ośrodku akademickim: I – na Uniwersytecie Gdańskim, II – na Uniwersytecie w Białymstoku, III – na Uniwersytecie Warszawskim, IV – w Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, V – na Uniwersytecie Gdańskim, VI – na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, VII – na Uniwersytecie Wrocławskim, VIII – na Uniwersytecie Warszawskim, IX – na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Na organizatora jubileuszowej konferencji wybrano ponownie Uniwersytet Gdański.

Pierwszego dnia obrady toczyły się w dwóch sekcjach. Panel „Historii wojskowości XIX wieku” moderował dr Marcin Baranowski. Spośród jedenastu referentów najlepsza okazała się prelekcja mgra Michała Staniszewskiego (Uniwersytet Warszawski) nt. „Subtelny manewr czy agresywne uderzenie? Konfederackie koncepcje obrony Atlanty latem 1864 r.” Równocześnie odbywały się obrady pierwszego panelu „Historii wojskowości polskiej XX wieku”, kierowane przez mgra Mateusza Zawadzkiego. Z grona 12 uczestników wyłoniono zwycięskie wystąpienie p. Piotra Koniecznego (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) nt. „Koncepcje wykorzystania oddziałów Obrony Narodowej podczas kampanii wrześniowej”. Pierwszy dzień obrad zakończył wspólny bankiet w Atrium Collegium Norwidianum.

Piątkowe obrady toczyły się w siedmiu sekcjach tematycznych. W panelu „Historii wojskowości starożytnej”, prowadzonym przez mgra Sebastiana Długoborskiego i mgra Bartłomieja Proca, zwyciężył referat p. Michała Pietranika (Uniwersytet Warszawski) nt. „Fortyfikacje bizantyjskiej Syrii w świetle *De aedificiis* Prokopiusza z Cezarei”. Prelegenci panelu „Historii wojskowości średniowiecznej” nagrodzili referat nt. „Wygląd i uzbrojenie strażników grobu Chrystusa w polskiej ikonografii średniowiecznej” autorstwa moderatora mgra Daniela Goska (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II). W sekcji „Historii wojskowości nowożytnej (XVI-XVIII w.)”, moderowanej przez mgr Dominikę Lipską i mgra Andrzeja Gładysza, najciekawszym wystąpieniem był referat mgra Zbigniewa Chmiela (Uniwersytet Warszawski) nt. „Działania wojenne pod Smoleńskiem w 1609 r.”. Uczestnicy sekcji „Historii wojskowości powszechnej XX wieku (do 1945 r.)”, prowadzonej przez mgra Daniela Chraniuka, wytypowali referat Bogusława Kosela (Uniwersytet w Białymstoku) nt. „Sowietyzacja Armii Litewskiej (Lietuvos kariuomene) VI-IX 1940”.

W drugim panelu, „Historii wojskowości polskiej XX w. (do 1945 r.)”, wybrano referat Artura Wodzyńskiego (Uniwersytet Warszawski) nt. „Żołnierze narodowości niemieckiej w szeregach Wojska Polskiego podczas kampanii wrześniowej”. Spośród kilkusobowej sekcji Historii wojskowości współczesnej (po 1945 r.), moderowanej przez sierż. Damiana Dudę, uczestnicy najwyżej ocenili prezentację mgra Macieja Staneckiego (Uniwersytet Warszawski) nt. „Schyłek brytyjskiego mocarstwa w oczach amerykańskich analityków – Defence White Paper 1966 w świetle analizy RAND Corporation”. W kończącej obrady sekcji „Źródłoznawstwa i nauk pomocniczych historii wojskowości”, kierowanej przez mgra Andrzeja Gładysza, zwyciężył referat nt. „Wizerunki wodzów na banknotach polskich z lat 1918-1939” mgra Marcina Markowskiego, przedstawiciela gospodarzy.

W piątkowy wieczór, po zakończeniu obrad wszystkich sekcji, oficjalnie zamknięto część naukową konferencji. Wyróżnieni prelegenci otrzymali nagrody książkowe. Dokonano również wyboru organizatora jubileuszowej X Ogólnopolskiej Konferencji Studentów Historyków Wojskowości. Zaszczyt ten przypadł w udziale Naukowemu Kołu Historyków Uniwersytetu Gdańskiego. Następnie uczestnicy konferencji udali się na spotkanie integracyjne w klubie „Archiwum”.

W sobotni poranek znaczna część gości opuściła już Lublin. Jednak dwie grupy wybrały się na szlak turystyczny. Grupa lubelska, prowadzona przez dra Jacka Chachaja (adiunkta w Instytucie Historii KUL), zwiedziła centrum Lublina pod kątem militarno-historycznym, a szlak zakończył pokaz Stowarzyszenia Lubelska Grupa Rekonstrukcji Historycznych „FRONT” oraz Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej „Wrzesień 39” w Campusie Uniwersyteckim KUL na Majdanku. Grupa zamojska, kierowana przez mgr Dominikę Lipską (doktorantkę w Instytucie Historii KUL), mogła zwiedzić Zamość – „Perłę Renesansu”, również ze szczególnym uwzględnieniem zabytków związanych z historią wojskową.